

ІНФОРМАЦІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ – ЧИННИК ГОТОВНОСТІ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Розкрито важливість інформаційної компетентності майбутніх соціальних педагогів як чинника готовності до інноваційної діяльності в майбутньому. Схарактеризовано ведення випадку, медіацію, відновне правосуддя та ювенальну юстицію як інноваційні моделі реабілітації дітей, які перебувають у конфлікті з законом.

Ключові слова: інформаційна компетентність, готовність, соціальний педагог, інноваційна діяльність, ведення випадку, медіація, відновне правосуддя, ювенальна юстиція.

Постановка проблеми. Уступивши в XXI ст. міжнародна спільнота, політологи, соціологи усвідомлюють зміну укладів суспільного розвитку, що зумовлено стійкою тенденцією переходу людства від індустріальної соціальної формації до інформаційної, у якій особистість, інформація й теоретичні знання є стратегічними ресурсами й найістотнішими цінностями. Важливою ознакою демократичного суспільства є захист «інформаційних прав громадян, насамперед, щодо доступності інформації, захисту інформації про особу, підтримки демократичних інститутів» [2, с. 2]. «Знання в інформаційному суспільстві, – зауважує Л. Калініна, – дедалі більше стають безпосередньою продуктивною силою» [3, с. 3]. Це вимагає від суспільства в цілому, а також від окремої людини, від фахівця вміння застосовувати нові знання у власній практичній діяльності. У наш час необхідним є перехід від кваліфікації до компетентності, яка дасть змогу знаходити рішення в будь-яких професійних і життєвих ситуаціях [5, с. 39] та набуті інформаційної компетентності. Прагнення отримати якомога більше інформації, дедалі активніша участь у суспільно-політичному житті, планування власного життя, неприйняття пасивності при зіткненні з труднощами, прагнення посісти належний соціальний статус, відкритість новим знанням як у навчанні, так і у фаховій підготовці, – орієнтири у професійній підготовці майбутніх соціальних педагогів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Професію «соціальний педагог» в Україні було введено до кваліфікаційного переліку спеціальностей у 2002 році. Соціальний педагог – це фахівець, який має фахову підготовку певного кваліфікаційного рівня (бакалавр, спеціаліст, магістр) і здійснює соціально-педагогічну діяльність у соціумі, виступає посередником між особистістю і державно-громадськими соціальними службами, захисником інтересів і законних прав людини, помічником у сприянні соціальних ініціатив і пошуку виходу з проблемної ситуації, а також, як зазначають дослідники, є експертом у постановці «соціального діагнозу» і визначенні методів педагогічного впливу у розв'язанні проблемної ситуації людини [1, с. 178]. Дослідники вказують на основне завдання соціального педагога – налагодження балансу між відповідальністю суспільства перед особистістю та особистості перед суспільством, визначення проблем і потреб особистості на різних рівнях: індивідуальному, міжособистісному та суспільному [1, с. 178].

Кваліфікаційні вимоги до певних категорій соціальних педагогів визначені в тарифно-кваліфікаційній характеристиці соціального педагога: соціальний педагог має вищу або середню освіту зі спеціальностей «соціальна педагогіка» або «соціальна робота» [1, с. 180], як виняток, іншу вищу педагогічну освіту, дотримується вимог етичного кодексу, професійно компетентний, забезпечує нормативні вимоги до рівня навчально-виховної роботи в соціальному середовищі, відповідає загальним етичним і культурним вимогам до педагогічних працівників. Посадові обов'язки соціального педагога визначені в листі МОН України № 1/9-272

від 02.08.2001 р., а нормативи їх кількості в навчальних закладах визначено в листі МОН України № 1/9-385 від 18.08.2003 р., де зазначено, що посади соціальних педагогів вводяться в штати загальноосвітніх та інших навчальних закладів, а кількість соціальних педагогів дошкільних навчальних закладів (дитячих будинків) інтернатного типу та центрів розвитку дитини – одна ставка на навчальний заклад. «Соціально-педагогічна робота в загальноосвітніх навчальних закладах, – зауважує О. Безпалько, – повинна здійснювати посередництво між освітніми установами, сім'єю, трудовими колективами, громадськістю, займатися організацією їхньої взаємодії з метою створення умов для всебічного розвитку дітей і підлітків; сприяти участі вихованців у науковій, технічній, художній творчості, спортивній, суспільно корисній діяльності, виявленню задатків, обдарувань, розкриттю здібностей, талантів, професійному самовизначенню та соціальній адаптації учнівської молоді; залучати до культурно-освітньої, профілактично-виховної, спортивно-оздоровчої роботи різні установи, громадські організації, творчі спілки, окремих громадян; вплив та подолання особистісних, міжособистісних, внутрішньо сімейних конфліктів, надання потрібної консультативної психолого-педагогічної допомоги дітям і підліткам, групам соціального ризику, дітям, які потребують піклування тощо» [1, с. 187].

Теоретичний аналіз досліджень проблеми професійної готовності свідчить про те, що ця категорія має різноманітні психолого-педагогічні інтерпретації й розглядається як: психологічний стан підготовленості особистості (М. Дьяченко, Л. Кандилович, В. Крутецький), особистісно-діяльнісний рієнь готовності особистості (А. Деркач), особистісний підхід до вивчення готовності щодо різних видів діяльності (І. Зимня, К. Платонов, В. Сластьонін).

Метою статті є висвітлення важливості здобуття інформаційної компетентності у процесі фахової підготовки як чинника готовності до інноваційної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Згідно з навчальним планом підготовки бакалавра з галузі знань 0101 «Педагогічна освіта» за напрямом 6.010106 «Соціальна педагогіка» студенти вивчають такі дисципліни гуманітарного та соціально-економічного циклу: «Філософія», «Історія української культури», «Іноземна мова», «Політологія»; серед дисциплін природничо-наукової (фундаментальної) підготовки: «Нові інформаційні технології і ТЗН», «Основи екології», «Вікова фізіологія і валеологія», «Основи медичних знань і охорони здоров'я», «Основи корекційної педагогіки»; серед дисциплін загально-професійної підготовки: «Загальна психологія», «Вікова та педагогічна психологія», «Соціальна психологія», «Педагогіка», «Основи педагогічної майстерності», «Основи соціально-педагогічних досліджень»; серед дисциплін професійної і практичної підготовки: «Вступ до спеціальності», «Екокультура особистості», «Основи соціально-правового захисту особистості», «Етнопедагогіка», «Соціальна педагогіка», «Соціалізація особистості», «Теорія та історія соціального виховання», «Етика соціально-педагогічної діяльності», «Менеджмент соціально-педагогічної роботи», «Технології роботи соціального гувернера», «Технології соціально-педагогічної роботи в зарубіжних країнах», «Соціально-педагогічна профілактика правопорушень», «Методики соціально-виховної роботи», «Педагогіка сімейного виховання», «Етика і психологія сімейного життя», «Соціальний супровід сім'ї», «Соціально-молодіжна політика», «Основи профорієнтаційної роботи», «Соціально-педагогічна робота в закладах освіти», «Теорія та методика роботи з дитячими і молодіжними організаціями», «Основи красномовства», «Соціально-педагогічна робота у сфері дозвілля», «Основи сценарної роботи соціального педагога», «Безпека життєдіяльності», «Основи охорони праці», «Реабілітаційна педагогіка», «Костюм та сценічне оформлення», «Основи інклюзивної освіти».

Здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» за напрямом 7.01010601 «Соціальна педагогіка» передбачає засвоєння студентами таких нормативних навчальних дисциплін гуманітарного та соціально-економічного циклу: «Конституційне право України», «Цивільний захист»; серед дисциплін природничо-наукової (фундаментальної) підготовки: «Охорона праці в галузі»; серед дисциплін професійної та практичної підготовки: «Методи соціально-педагогічної діяльності», «Андрагогіка», «Соціальні проблеми девіантної поведінки», «Соціально-педагогічне консультування», «Соціокультурний сервіс та анімаційні послуги», «Основи соціально-педагогічної роботи з інвалідами», «Стандарти соціальних послуг».

Окрім теоретичної підготовки студенти педагогічного університету, які здобувають освітньо-кваліфікаційний рівень «бакалавр», охоплені такими видами практик: «Навчальна соціально-педагогічна», «Навчальна волонтерська», «Навчальна виховна», «Навчальна технологічна», «Виробнича літня педагогічна», «Виробнича соціально-педагогічна». Майбутні фахівці спеціальності 7.01010601 «Соціальна педагогіка» проходять «Виробничу соціально-педагогічну практику».

Значущою в теорії і практиці підготовки майбутнього соціального педагога є проблема формування його готовності до інноваційної діяльності, до створення освітньо-виховного середовища. Термін «інновація» буквально означає «нововведення», «оновлення», «новизну», «зміну». У контексті соціально-педагогічної теорії інновація характеризується як нововведення в соціально-педагогічну діяльність (мета, зміст, принципи, структура, форми, методи, засоби, технології), основою яких є нова соціально-педагогічна ідея, шляхами реалізації – експериментальна діяльність, носіями – творчі фахівці соціально-педагогічної сфери, яких готують вищі навчальні заклади України. Саме інформаційна компетентність майбутніх соціальних педагогів виступає чинником готовності до інноваційної діяльності: знання, що здобуті у вищій школі, дадуть змогу знаходити рішення в будь-яких професійних і життєвих ситуаціях. Так, вивчаючи курс «Теорія та історія соціального виховання», майбутні соціальні педагоги мають змогу ознайомитися з теоретичними даними щодо *ведення випадку* як провідної технології соціально-педагогічної роботи з конкретною проблемною ситуацією, що застосовується щодо підлітків і молодих людей, які здійснили делінквентні вчинки та злочини різного ступеня тяжкості; *медіації* як альтернативної технології врегулювання конфліктів; *відновного правосуддя* (юридичного і соціально-педагогічного підходу до розв'язання ситуацій, що передбачає взаємодію правопорушників і постраждалих для визначення і безпосереднього подолання самими правопорушниками всіх наслідків правопорушення) та *ювенальної юстиції* (окремої галузі системи правосуддя, до функцій якої належить розгляд питань, що пов'язані з правопорушеннями неповнолітніх і щодо неповнолітніх).

Ведення випадку реалізується шляхом установаження безпосередньої взаємодії між соціальним педагогом і підлітком. Ведення випадку, – стверджують дослідники, – процес дуже близький до управлінських моделей, це об'єднуюча технологія в роботі соціального педагога, бо враховує й інтегрує в собі інші технології, а саме: оцінювання потреб, раннього втручання, роботи з клієнтом, надання послуг тощо [1, с. 481]. У ході медіації соціальний педагог допомагає сторонам конфлікту налагодити спілкування та прийти до взаємоприйнятної точки зору щодо предмету конфлікту. Медіація може застосовуватися для подолання сімейних конфліктів, вирішення питань опіки над дітьми, конфліктів у громадах, навчальних закладах.

Ключовими елементами відновного правосуддя, – зазначає В. Лютий, – є компенсація внаслідок правосуддя реальних наслідків правопорушення для всіх, хто їх зазнав; безпосередня добровільна участь правопорушників і постраждалих у прийнятті й виконанні рішення щодо компенсації завданих збитків; незалежне посередництво у

взаємодії між сторонами правопорушення; застосування заходів щодо реабілітації та інтеграції потерпілих і правопорушників і відновлення суспільного миру в громаді, де стався злочин [1, с. 258]. Відновне правосуддя впроваджується державними установами та громадськими організаціями у формі програм, що спрямовані на примирення правопорушників і потерпілих, надання допомоги постраждалим унаслідок правопорушень, на залучення громад до подолання конфліктів, усунення наслідків злочинів і попередження їх повторення. Процес відновного правосуддя передбачає підготовку і проведення за допомогою незалежного посередника (координатора, медіатора) зустрічі потерпілих, винуватців та інших осіб. У ході зустрічі рішення щодо шляхів виправлення ситуації приймається за згодою обох сторін і закріплюється в угоді про примирення [1, с. 259]. Необхідність у впровадженні ювенальної юстиції виходить із розуміння особливої природи дитячої делінквентності, відмінної від злочинності дорослих, і необхідності подолання протиріччя між кримінальним покаранням та психологічним і соціальним розвитком дитини, яка скоїла злочин.

Майбутні соціальні педагоги доходять до висновку, що неповнолітні, які скоїли правопорушення, у порівнянні з дорослими, є вразливішими щодо психотравмуючого впливу під час слідства, суду і виконання покарання. Традиційні засоби стримування й покарання злочинців, що пов'язані з ізоляцією від суспільства та фрустрацією потреб, можуть завдати значної шкоди психічному розвитку й соціалізації неповнолітніх. Тому вікові особливості неповнолітніх повинні братися до уваги під час процесуальних дій і при винесенні вироку. Виконання покарань щодо неповнолітніх, – слушно зауважує В. Лютий, – повинно не шкодити їхньому вихованню й соціалізації, а створювати належні для цього умови [1, с. 303]. Сучасні моделі ювенальної юстиції базуються на міжнародних нормативних документах, основним з яких є Конвенція ООН про права дитини [4]. Основними принципами сучасної ювенальної юстиції є домінування реабілітаційної, реінтеграційної й профілактичної функцій правосуддя над карною; урахування вікових та індивідуальних особливостей дитини, захист її прав на всіх стадіях процесу правосуддя; підтримка сім'ї дитини; застосування щодо неповнолітніх ізоляції від суспільства, позбавлення волі та утримування їх у закритих закладах лише як виключного засобу і на нетривалий час, а також створення в таких закладах усіх умов для фізичного, психічного й соціального розвитку дитини; активне залучення громад до роботи з дитиною, яка перебуває в конфлікті з законом.

Висновки. Таким чином, майбутні соціальні педагоги, вивчаючи теоретичні основи соціального виховання, з'ясовують, що ведення випадку, медіація, відновне правосуддя та ювенальна юстиція у практиці роботи соціального педагога з дітьми, які перебувають у конфлікті з законом, є інноваційними моделями соціально-педагогічної діяльності. Тому інформаційна компетентність майбутніх соціальних педагогів є одним із чинників готовності до інноваційної діяльності в майбутньому.

Список використаної літератури

1. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / за заг. ред. проф. І. Д. Звереві. – Київ, Сімферополь : Універсум, 2013. – 563 с.
2. Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» // Урядовий кур'єр. – 2007. – № 6. – С. 2–4.
3. Калініна Л. М. Інформаційне управління загальноосвітнім навчальним закладом : системи, процеси, технології : монографія / Л. М. Калініна. – К. : Інформавтодор, 2008. – 472 с.
4. Конвенція ООН про права дитини
5. Парламентські слухання з питань розвитку інформаційного суспільства в Україні. – К. : Парламентське вид-во, 2006. – 175 с.

Одержано редакцією 12.08.2014.
Прийнято до публікації 14.08.2014.

Аннотация. Куторжевская О. А. Информационная компетентность будущих социальных педагогов – фактор готовности к инновационной деятельности. Раскрыта важность информационной компетентности будущих социальных педагогов как фактора готовности к инновационной деятельности в будущем. Охарактеризованы ведение случая, медиация, восстановительное правосудие и ювенальная юстиция как инновационные модели реабилитации детей, находящихся в конфликте с законом.

Ключевые слова: информационная компетентность, готовность, социальный педагог, инновационная деятельность, ведение случая, медиация, восстановительное правосудие, ювенальная юстиция.

Summary. Kutorzhevskaya O. A. Informational competence of future social workers as a factor of readiness to innovative activity. The article deals with the importance of information competence of social workers as a factor in willingness to innovate in the future. Important in the theory and practice of social pedagogy training is the problem of forming his/her willingness to innovate, to create educational and educational environment. This information competence of social workers serving as a factor in readiness for innovation: knowledge acquired at the university, will make it possible to find solutions for any professional and life situations. Thus, studying the course "Theory and History of social education" future social workers can become familiar with the theoretical data on such innovative models of rehabilitation of children in conflict with the law as case management – leading technology socio-pedagogical work with a specific problem situation that applicable to adolescents and young adults who commit delinquent acts and crimes of varying severity; Mediation – alternative dispute resolution technology, resolving conflicts; restorative justice – legal, social and pedagogical approach to deal with situations related to violation of the law, which involves the interaction of offenders and victims, aimed at identifying and overcoming the most direct offenders the consequences of the offense (at a meeting of victims and perpetrators discusses the causes and consequences of the crime, sought ways to overcome: the final adopted with the consent of both sides and secured in the settlement); the juvenile justice system – a separate branch of the justice system, which functions to examine issues related to juvenile delinquency and juvenile.

Key words: informational competence, readiness, social pedagogy, innovation, case management, mediation, restorative justice, juvenile justice.

УДК 371.212

Т. П. Кучай

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ КУРІКУЛУМІВ З ПІДГОТОВКИ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В УНІВЕРСИТЕТАХ ЯПОНІЇ

Подано порівняльний аналіз курікулумів із підготовки вчителів початкових класів в університетах Японії. Описано систему японської вищої освіти. Представлено порівняльний аналіз підготовки вчителів початкових класів на прикладі Токійського й Кіотського університетів з короткою характеристикою.

Ключові слова: учитель, підготовка, курікулум, Японія, університет.

Постановка проблеми. З 1967 по 1971 рр. у кожному університеті й різними органами, що займаються питаннями вищої освіти (Національна асоціація університетів, Ради з науки Японії, організації, що займаються питаннями приватних університетів, Центральна рада з освіти) відбувалося інтенсивне обговорення основних положень реформування системи університетської освіти: диверсифікація вищої освіти; реформа навчальних програм; поліпшення методів навчання; відкриття вищої освіти для широкої публіки і створення системи сертифікації; організаційний поділ освіти й наукових досліджень; організація «науково-дослідних інститутів» (kenkyuin); раціоналізація розміру вищих навчальних закладів та їх адміністративної структури;